

Віктор Базилевич

ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ З ПОГЛЯДУ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ: РОЗДУМИ ДО 400-РІЧЧЯ ТЕРМІНА "ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ"

Розкрито історичні особливості генезису терміна "політична економія" та проаналізовано зміни його змістовного наповнення в історії економічної думки. Доведено, що політична економія не є однорідною, моністичною наукою, оскільки на різних історичних етапах її репрезентували різні наукові традиції, що співіснували в межах наукової економічної ортодоксії та гетеродоксії. Виокремлено та проаналізовано вплив комплексу якісно нових чинників активного відродження уваги та інтересу до політичної економії як філософії економічної науки, світоглядної та загальнометодологічної основи для низки традиційних та новостворених галузевих економічних дисциплін. Зроблено висновок щодо актуалізації наукового пізнання визначальних мегатрендів сучасного господарського розвитку та необхідності залучення метафізичного дискурсу до вирішення політекономічних проблем.

Ключові слова: політична економія, економічна теорія, наукова традиція, ортодоксія, гетеродоксія, метафізичний дискурс економіки.

JEL: A10; B10.

У 2015 році минає 400 років з часу виходу у світ праці французького меркантиліста Антуана Монкретьєна де Ваттевіля (1575–1621) із знаменною для історії економічної науки назвою "Трактат політичної економії" (1615). Традиційно саме з назвою цієї праці прийнято було пов'язувати винайдення терміна "політична економія", а з її виходом – початок його введення у широкий вжиток. З відстані часу цей історичний факт поступово набув певного зрозумілого символізму, оскільки знаменував народження назви майбутньої економічної науки.

Кругла дата усталеної в багатьох наукових джерелах події зазвичай є слушною нагодою для наукової рефлексії – осмислення у ретроспективі генези та розвитку самої фундаментальної економічної науки, визначальних віх та етапів її історичного поступу, довготривалого і складного шляху поступального розгортання та реалізації нею власного сутнісно-змістовного наповнення, до того ж на тлі примхливого хитросплетіння назв і смислів.

Упродовж тривалої історії застосування терміна "політична економія" не раз відбувались зміни його значення, змістовного наповнення.

Базилевич Віктор Дмитрович (v_bazil@ukr.net), д-р екон. наук, проф.; член-кор. Національної академії наук України; Заслужений діяч науки і техніки України; декан економічного факультету, завідувач кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Словосполучення "політична економія" виникло на рубежі XVI–XVII століття, позаяк політична економія як наукова галузь та дисципліна сформувалась значно пізніше, в останній третині XVIII століття. А ще пізніше – з початку XIX до кінця XIX століття – це словосполучення, нарешті, утвердилось як загальноновизнана назва економічної науки. Отже, "ім'я" майбутньої науки з'явилося значно раніше, ніж вона сама, ніж визначилося її предметне поле та сформувалися концептуально-методологічні засади.

Як відомо, слова з коренем "економ" ведуть своє походження від грецьких слів *oikos* – дім, *nomos* – правило, закон, *oikonomia* – закони домогосподарювання, управління домашнім господарством. Цей термін вперше з'являється у працях давньогрецьких мислителів Ксенофонта та Аристотеля у IV століття до н.е. Однойменну назву "Економіка" ("*Oikonomikos*") мала праця Ксенофонта. Згодом Аристотель відділятиме економіку (*oikonomia*) як мистецтво управління господарством, яке створює споживні вартості, від хрематистики – вміння отримувати вигоду, наживати гроші, збагачуватися.

Аналогічно, латинський термін *oeconomia* вживався у сенсі ощадливості, продуманого управління домогосподарствами та іншими організаціями. У більш широкому сенсі він набув значення управління взагалі, поширюючись на будь-які сфери його реалізації.

Наступне словосполучення "політична економія" вперше стало використовуватися у французькій меркантилістській літературі. Дослідники пов'язують його появу із підвищеною увагою суспільної свідомості до проблем будівництва європейських національних держав у XVI–XVII століття. У цей період французький термін *oeconomie* чи *economie* сприйняв розширене латинське значення *oeconomia* – управління в його найширшому, універсальному сенсі, а у поєднанні з епітетом *politique* почав використовуватися для позначення державного управління або керівництва державними справами (Груневеген, 2004. С. 680).

Проте дата народження терміна "політична економія", насправді, виявляється ще більш ранньою, ніж зазвичай прийнято вважати, пов'язуючи її з працею французького меркантиліста А. Монкретьєна. Наукові розвідки середини XX століття доводять, що першим із нині відомих джерел, у якому термін "політична економія" був уведений у науковий ужиток, став твір французького автора Луї Тюрк де Майерна "Аристократична монархія або урядовий комплекс і три форми законних республік", написаний ще у 1591 році, а надрукований пізніше, лише у 1611 році у Парижі (Maierne, 1611).

Вперше цей факт дослідив Дж. Кінг у статті "Походження терміна "політична економія"" 1948 року. При цьому автор вважає цілком імовірним припущення, що у французьких джерелах цієї епохи можна було б знайти і інші, ще більш ранні, випадки вживання цього терміна (King, 1948. P. 230). Згодом пріоритет Луї Тюрка де Майерна став предметом спеціального вивчення. Так, більш розгорнутий розгляд його внеску у за-

початкування політико-економічної проблематики у французькій економічній думці міститься у спеціалізованій праці "Дослідження історії французької політичної економії: від Бодена до Вальраса" (1998) (Faccarello, 1998).

Змістовно навантажений епітет "політична" був упроваджений автором для наголошення на *державному підході до управління економікою*, необхідності вироблення й реалізації раціональної *державної економічної політики* з метою зростання багатства нації. Беручи до уваги те величезне значення, яке в пізньомеркантилістську епоху надавалося зв'язку між державою та економікою, новий термін "політична економія" набув подальшого поширення.

Через чотири роки після виходу праці Майєрна він був використаний А. Монкретьєном і навіть винесений у назву його праці "Трактат політичної економії" (1615). Написаний у традиційній для меркантилістської літератури формі дидактичного звернення до монарха – короля Франції Людовика XIII, твір віддзеркалював дух меркантилістської епохи. Автор мислив господарство країни, насамперед, як об'єкт державного управління. На цій основі він трактував політичну економію як мистецтво державного управління господарством. Джерелом багатства країни і держави вважав, насамперед, зовнішню торгівлю, особливо вивіз промислових і ремісничих виробів. Сам трактат мав суто практичне спрямування – містив настанови щодо пріоритетів урядової економічної політики. Автор намагався переконати монарха і уряд у доцільності надання всебічного державного покровительства французьким промисловцям і купцям. "Ті, хто покликані у державний уряд, мають привести до слави, збільшення та збагачення своєї країни", – писав він (Мировая экономическая мысль, 2004. С. 165).

При детальнішому розгляді примітним є те, що Антуан Монкретьєн, драматург і письменник, ні до цього, ні після не писав економічних праць. Ще у 1911 році, характеризуючи ступінь самостійності його трактату, Британська енциклопедія зробила висновок про упослідженість ідей Монкретьєна працям Жана Бодена, на яких він переважно базувався у своєму творі (Encyclopedia Britannica, 1911).

Наступні майже 150 років політична економія продовжувала розглядатись переважно як учення про державне господарство, економіку національних держав, керованих, як правило, абсолютними монархами. На цьому історичному інтервалі часу першим англійським економістом, який використовує термін "політична економія" у заголовку своєї книги, став Джеймс Стюарт, автор праці "Дослідження про принципи політичної економії" (1767). Повна назва книги Стюарта характеризувала предмет його дослідження: "народонаселення, сільське господарство, торгівля, промисловість, гроші, монети, відсоток, звернення, банки, обмін, державний кредит і податки".

Традиційне значення терміна "політична економія" формувалось поступово упродовж XVIII століття у міру того, як економічна думка проходила тривалу сутнісну, ідейну та концептуально-методологічну трансформацію від меркантилізму до класичної доктрини. Сенс цього поняття набув

більш глибокого змістовного економічного наповнення. Так, Р. Кантільон став використовувати термін "політична економія" для позначення економічного організму (1755), згодом фізіократи на чолі з Ф. Кене – у сенсі вчення про економічну організацію суспільства (1758). У 1771 році П.Веррі у передмові до своєї праці "Роздуми про політичну економію" писав про неї як про нову галузь знань. Теоретична система А. Сміта, викладена у парадигмальній за своїм характером для формування класичної школи праці "Дослідження про природу та причини багатства народів" (1776), перетворила політичну економію у справжню суспільну науку, пододала галузеву обмеженість теорій попередників та сформувала цілісне уявлення про виробничу природу багатства, рушійні сили його зростання.

У другій половині XVII – першій третині XIX століття політична економія сформувалась як перша історична форма розвитку наукового економіко-теоретичного знання, а її першою науковою парадигмою стала *класична політична економія*, яка органічно увібрала в себе домінуючі цивілізаційні ознаки науки Нового часу. Визначальними рисами властивого їй класичного типу наукової раціональності стали есенціалізм, об'єктність, фундаменталізм і субстанціональність, доказовість та прагнення безпосередньої емпіричної перевірюваності наукового знання. Наукова аналітичність класичної політичної економії підтримувалась та реалізувалась низкою провідних загальнонаукових методів, вперше розгорнутих у площині встановлення стійких причинно-наслідкових зв'язків соціально-економічного буття суспільства, його життєдіяльності та розвитку.

Величезною заслугою політичної економії стало те, що вона у своєму розвитку набула глибини та вагомості суспільної науки. Так, у працях пізнього класика Дж.С.Мілля, підкреслювалась моральна і соціальна природа політичної економії. У творах К.Маркса було особливо акцентовано на значущості дослідження соціально-економічних (виробничих) відносин у базових сферах суспільного відтворення, виявлення глибинної сутності, внутрішньої суперечливості та історично перехідного характеру.

З початку XIX століття термін "політична економія" починає утверджуватися в працях наступників і послідовників А.Сміта як опредмеченої сутності нової економічної науки і виноситись у назви фундаментальних економічних праць: "Начала політичної економії та оподаткування" Д.Рікардо (1817); "Принципи політичної економії" Т.Мальтуса (1820); "Про предмет політичної економії та про її метод" (1836) та "Основи політичної економії і деякі аспекти їх застосування до соціальної філософії" (1848) Дж.С.Мілля, "До критики політичної економії" (1859) та "Капітал. Критика політичної економії" (1867) К.Маркса.

Упродовж XIX століття *політична економія* утвердилась як *синонім економічної теорії (науки)*. Внаслідок цього навіть у 1870–90-х роках, в період маржинальної революції, яка стала прологом нової, альтернативної класичній, наукової парадигми – неокласики, термін "політична економія" продовжує використовуватись у назвах засадничих праць засновників ма-

ржиналізму – К.Менгера (1871), Л.Вальраса (1874), В.Парето (1897; 1900) та ін. Проте інертність у збереженні попередньої назви економічної науки лише маскувала початок диференціації її нових смислів. Рубіж XIX–XX століть, як час утвердження неокласики у варіанті, запропонованому Кембриджською школою (А.Маршалл), стає початком дедалі активнішої дивергенції і назв, і смислів таких понять, як "політична економія" та "економічна наука". Їх синонімічне вживання на тривалий період, до початку 1990-х років, зберігалось переважно в межах *марксистської наукової традиції*, зокрема радянської політичної економії.

Натомість у Західній економічній науці термін "політична економія" з 1960-х років відновлюється у двох нових незалежних дослідних програмах. По-перше, у розробках так званої *радикальної політичної економії* – гетеродоксальної течії, особливість якої полягає в критичному неомарксистському аналізі сучасної ринкової економіки та системних вад ринкової влади (П.Суїзі, Г.Шерман, Е.Хант). По-друге, паралельно з цим відбувається становлення *нової політичної економії* – галузі міждисциплінарних досліджень взаємодії політичної та економічної сфер суспільного розвитку, здійснюваних на методологічній основі теорії суспільного вибору (Дж.Б'юкенен, Г.Таллок, М.Олсон). Свій інтенсивний розвиток та наукове визнання нова політична економія отримує на рубежі XX–XXI століття, чим обумовлено її включення як однойменної дисципліни у програми провідних університетів світу.

Осмислюючи тривалий історичний шлях політичної економії, можна зробити висновок, що за час, що минув, її, так би мовити, науковий образ істотно змінювався. Змінювалися і методологічні фільтри його сприйняття розгалуженою та гетерогенно сегментованою науковою спільнотою. Проте, слід зауважити, що ні у XIX столітті, ні тим більше у XX столітті політична економія *ніколи не була однорідною, моністичною*. На різних історичних етапах її репрезентували різні наукові традиції, співіснування наукової ортодоксії та гетеродоксії. Так, у XIX столітті на тлі домінування англосаксонської класичної політичної економії сформувалась і розвинулась альтернативна наукова традиція національної політичної економії в межах історичного напрямку Німеччині, США (Ф.Ліст, В.Рошер, Г.Шмоллер, В.Зомбарт, М.Вебер та ін.). Попри несхожість у методологічних засадах із класичною школою, вона суттєво збагатила світову економічну науку численними теоретико-методологічними новаціями, цінність яких з часом лише зростала. Аналогічним прикладом можуть слугувати формування і розвиток марксистської наукової традиції в політичній економії XIX–XX століть. Отже, підсумовуючи провідні тенденції розвитку політичної економії як глобального історичного процесу, можна дійти висновку про спрощеність, а тому безперспективність пошуку в сучасних умовах єдиного, моністичного трактування її сутності, змісту та об'єкт-предметної визначеності.

Важливо зауважити, що теоретичні напрацювання учених-економістів XIX–XX століть підняли політичну економію на рівень *світоглядної та загальнометодологічної основи* для низки традиційних та новостворених галузевих економічних дисциплін. Досягнувши методологічного рівня *філософії економічної науки* на основі глибоких узагальнень, що розкривають динамічні зміни складної економічної реальності, становлення, розвитку та трансформації різнорівневих економічних систем, вона взяла на себе роль інтегратора економічного знання, заповнивши прогалину системного бачення об'єктивних господарських процесів та явищ.

Водночас розвиток світової економіки початку XXI століття, ознаменований з *онтологічної точки зору* потужним впливом комплексу якісно нових чинників, до найвагоміших з яких можна віднести прискорену динамізацію економічних процесів; становлення нового геоекономічного простору; ускладнююче переплетення множини екзогенних та ендогенних детермінант розвитку світової економіки; посилення глибини і непередбачуваності глобальних економічних та соціальних потрясінь; реалізація на цьому тлі фундаментальних соціально-економічних трансформацій тощо виявили суперечливість, неповноту і неадекватність базових політекономічних концепцій та моделей.

У зв'язку з цим загострюється потреба в теоретичному осмисленні нових реалій, ревізії та модернізації традиційного методологічного і понятійного апарату політичної економії. Наприклад, глобальна фінансово-економічна криза початку XXI століття наочно продемонструвала зростаючу світ-системну єдність господарської життєдіяльності людства, виявила недостатність наших знань щодо циклів еволюційного структурування світової економіки.

Без жодного перебільшення можна констатувати, що новітні явища та процеси стали викликом вітчизняній та світовій економічній науці, яка не встигає за сучасним високодинамічним розвитком, осмислюючи їх у системі усталених категорій та понять. Загальноновизнаною нині є необхідність переосмислення низки фундаментальних теоретико-методологічних проблем політекономічної науки, а саме: проблем власності на визначальні ресурси постіндустріального суспільства, провідну роль у суспільних взаємовідносинах з приводу яких відіграє не стільки право розпорядитися, скільки здатність скористатися ними; традиційних вартісних оцінок та схем ціноутворення, в які не вписуються об'єкти інтелектуальної власності, що суперечливо поєднують безмежність із рідкісністю, невідтворюваність із можливостями масового тиражування; співвідношення факторів економічного зростання та глобальної конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, що використовують інтелектуальні ресурси, запаси яких фактично необмежені; нової логіки суспільних взаємовідносин, заснованих на мережових взаємодіях та поєднанні конкуренції економічних суб'єктів з їхнім стратегічним партнерством тощо.

З огляду на сьогоднішній день, не можна не визнати *реальної затребуваності в сучасному світі політичної економії* з її унікальними предметно-теоретичними та методологічними можливостями. Потужними чинниками активного відродження уваги та інтересу до політичної економії як науки є:

- нарощування нестійкості та крижкості сучасної глобалізованої та значною мірою віртуалізованої економіки, уповільнення економічного розвитку в умовах посилення економічної циклічної та кредитно-фінансової нестабільності, що загострюють потребу в нових світоглядних орієнтирах, перегляді інструментарію та предметного ракурсу теоретичного осмислення нової реальності;

- нашаровування різнорівневих соціально-економічних перетворень та дивергенція траєкторій розвитку країн світу під впливом складних процесів інтеграції та дезінтеграції національних економік у мінливому світогосподарському середовищі, що актуалізує дослідний потенціал політичної економії в широкому розумінні, яка вивчає генезис економічних систем суспільства за різних інституційних умов;

- загострення проблем соціальної нерівності та зростання соціальної напруги як у межах національних економік, так і на рівні їхнього співвідношення у регіональному та глобальному вимірах, поглиблення нерівності між групами країн на тлі загострення ресурсної обмеженості, які підвищують затребуваність політекономічних досліджень, спрямованих на пошук нових критеріїв соціально-економічного розвитку і суспільно-цивілізаційного прогресу з урахуванням їхньої гуманістичної та екологічної складових;

- якісно нові тенденції в розвитку загальноцивілізаційного процесу, пов'язані з інтелектуалізацією та індивідуалізацією праці, суверенізацією та самореалізацією особистості як центру економічної системи, вихідного пункту, міри та самоцілі усіх процесів, що в ній відбуваються, що загострюють потребу в людиноцентричній політичній економії, зорієнтованій на глибинні виміри людського буття та універсальну систему загальнолюдських цінностей;

- всеосяжна інтелектуалізація економіки, перетворення інформації та знань на рушійну силу інноваційного розвитку, набуття творчою розумовою діяльністю статусу найважливішої передумови створення інноваційних ланцюжків та вилучення рентного доходу, що стимулюють наукові дослідження еволюції відносин власності. У цьому контексті політекономічне обґрунтування суперечностей розвитку, специфікації та захисту інтелектуальної власності набуває важливого теоретичного та практичного значення як для окремих країн, так і для світової спільноти в цілому.

Отже, у сучасних умовах у світовій та вітчизняній науковій спільноті на якісно новій основі зростає інтерес до глибинних світоглядних та філософських проблем економічної науки. Це знаходить прояв у реактуалізації політичної економії в її класичному і сучасному прочитанні, розгортанні нової хвилі політекономічних досліджень, виданні величезними накладками

праць класиків політекономії та їх сучасних послідовників, створенні політ-економічних асоціацій тощо. Сьогодні, як ніколи раніше, актуальними є пророчі слова Дж.М.Кейнса про те, що "економічна наука є радше не доктриною, а методом, апаратом і технікою мислення, які допомагають тому, хто володіє ними, дійти правильних висновків" (Keynes, 1921. P. V).

Відсутність у науковому дискурсі згоди щодо концептуалізації змін надзвичайно високої швидкості, інтенсивності та напруги, необхідність розробки світоглядних орієнтирів цивілізаційного поступу, переорієнтації на гуманістичні виміри пізнавальної та практичної діяльності людства вимагають нового рівня узагальнень та неортодоксальних наукових підходів у осмисленні мегатрендів сучасного економічного розвитку.

Замислюючись над предметною та методологічною проблематикою сучасних політекономічних досліджень, слід звернути увагу на актуалізацію наукового пізнання таких *визначальних мегатрендів сучасного економічного розвитку*, як: глобалізація, пов'язана з епохальними змінами, що розгортаються у напрямі адаптації провідних економік світу до кардинальних природно-ресурсних, демографічних та технологічних зрушень в історії людства; фінансіалізація, яка відображає кардинальні зрушення у структурі сучасної світової економіки, пов'язані з гіпертрофованим домінуванням фінансового сектору; інформатизація, інтелектуалізація та "віртуалізація" найважливіших компонентів інформаційної економіки, які посилюють роль та значення суб'єктивного фактора, породжують не лише нові можливості, а й серйозні загрози для подальшого соціально-економічного розвитку; соціалізація, пов'язана з підпорядкуванням економічних процесів інтересам розвитку людини та суспільства в цілому.

Разом з тим наявний категоріально-аналітичний апарат наукових пошуків, на наш погляд, достатньою мірою не "вловлює", а тому й не перетворює на ключові категорії політекономічних досліджень такі найважливіші характеристики основних чинників, взаємозв'язків та векторів сучасного соціально-економічного розвитку, як їхня складність, гетерогенність, волатильність, невизначеність та нелінійність. Актуальним напрямом політекономічних досліджень залишається об'єкт-предметне сприйняття та теоретичне відображення економіки як складної відкритої системи, далекої від рівноваги. З огляду подальшої наукової перспективи, реалізація зазначених завдань сформує колосальний потенціал для нових конструктивних ідей та дослідних підходів.

Олюднення економіки, перетворення її на системну матеріально-духовну сферу, через яку особистість реалізує себе як цілісність, потребує залучення *метафізичного дискурсу* до вирішення економічних проблем та дозволяє глибоко осягнути господарську діяльність як метафізичну реальність, знання про яку виходить за межі чуттєвого сприйняття та емпіричного досвіду. Йдеться про усвідомлення "світу економіки" як опосередкованого діяльністю людини, сповненого соціальністю, смислами, символами, трансценденціями, сутностями тощо. У цьому контексті енер-

гія конкуренції, воля вибору, духовна напруга окремих індивідів, соціальних груп, страт і спільнот перетворює економіку на світ "економічного буття" в поліфонії його змістів.

Продуктивне застосування метафізики та аналіз економічного буття як невід'ємної складової людської життєдіяльності та її смислів дозволяє зрозуміти віртуальні (ірраціональні) явища сучасного суспільства, пов'язані з включенням у процес господарювання інформаційних та енергетично-психологічних потоків, розглянути і зрозуміти багатомірність сучасної економіки, суперечливість та різновекторність господарсько-економічних взаємодій, осягнути людину як мікрокосм, яка має світогляд, дух, душу, серце, традицію, культуру та моральність (Базилевич, Ільїн, 2007).

Таким чином, нині перед політичною економією як стратегією наукового пізнання постають непрості завдання теоретико-методологічного вдосконалення та оновлення з метою отримання адекватних науково-практичних відповідей на зростаючі глобальні виклики сучасності. На наш погляд, в умовах постмодерну XXI століття політична економія неодмінно набуватиме якісно нових онтологічних, гносеологічних та методологічних рис, властивих постнекласичному типу наукової раціональності. Зокрема, таких як нелінійність, системність, антропоцентризм, методологічний плюралізм, орієнтація на посилення соціально-гуманістичних ціннісних підвалів дослідження тощо. Уроки історії науки свідчать, що запорукою плідного розвитку політичної економії сучасності має стати здатність дослідників прокладати свій курс між Сциллою обережного і разом з тим недогматичного використання наукового спадку видатних попередників та Харибдою теоретико-методологічних новацій. Оцінюючи перспективи політичної економії як конкуруючої дослідної програми у плюралістичному науковому просторі, а також формуючи зважені очікування щодо її подальшого розвитку, не можна не усвідомлювати, що її реальні конкурентні переваги значною мірою залежатимуть від здатності творчо використовувати багатство інтелектуальної спадщини попередніх поколінь, уміння долати шаблони, інертність і застій наукового мислення, розвивати нові аналітичні можливості та науково-дослідні підходи.

Література

- Базилевич В.Д., Ільїн В.В. (2007) Метафізика економіки. К.: Знання. 718 с.
- Груневеген П. (2004) "Политическая экономия" и "экономическая наука" // Экономическая теория: Энциклопедический сборник "The New Palgrave". М.: ИНФРА-М.
- Мировая экономическая мысль. (2004) Сквозь призму веков. М.: Мысль.
- Encyclopedia Britannica (1911) Vol. 18. P. 762 // Online Encyclopedia http://encyclopedia.jrank.org/MOL_MOS/MONTCHRETIEN_ANTOINE_DE_1575_or.html.
- Faccarello G. (Ed.) (1998) Studies in the History of French Political Economy: From Bodin to Walras. London and New-York: Routledge.
- Keynes J.M. Introduction to Cambridge Economic Handbooks // Cambridge Economic Handbooks: London and Cambridge, 1921.

King J.E. (1948) The Origin of the Term "Political Economy" // Journal of Modern History. Vol. 20. P. 230–231.

Mayerne, Louis Turquet de (1611) La monarchie aristodѣmocratique, ou Le gouvernement composѣ et mesѣ des trois formes de lѣgitimes ѣpubliques. Paris.

Faccarello G. (ed.) (1998) Studies in the History of French Political Economy: From Bodin to Walras. London and New-York: Routledge.

Надѣйшла в редакцѣю 20.04.2015 р.

THE POLITICAL ECONOMY FROM THE STANDPOINT OF HISTORY AND MODERNITY: REFLECTIONS FOR THE 400TH ANNIVERSARY OF THE TERM "POLITICAL ECONOMY"

Viktor Bazylevych

Author affiliation: Doctor of Economics, Professor, Corresponding Member of National Academy of Sciences of Ukraine; Dean of the Economic Faculty, Taras Shevchenko Kyiv National University. E-mail: v_bazil@ukr.net .

The article highlights the historical peculiarities of genesis of the term *political economy* and analyses the changes in its essence in the history of economic thought. The author substantiates that political economy is not a homogeneous and monistic science, as at different stages of its historic development it was represented by various scientific traditions, which coexisted within the doctrines of scientific economic orthodoxy and heterodoxy. The article distinguishes and analyzes the impact of the complex of qualitatively new factors on active revival of attention and interest to the political economy as a philosophy of economics and as a general methodological and ideological basis for a number of traditional and newly created branches of economic subjects. The author emphasizes the actualization of scientific research of the main megatrends of development of the modern economics and the necessity of involvement of the metaphysical discourse in the disclosure of the problems of the political economy.

Keywords: political economy, economics, scientific tradition, orthodoxy, heterodoxy, metaphysical discourse of economy.

JEL: A100; B100.